

НАШІ ІНІЦІАТИВИ

Наукове товариство ім. Шевченка має давні традиції громадських ініціатив стосовно охорони природи в Галичині. Вже на початку ХХ ст. наукова громадськість краю порушила питання про охорону гірських лісів Карпат. І ось 1907 року було створено скельно-лісовий резерват „Бубнище“ у Бескидах, а в 1908 році вилучено з лісоексплуатації лісові масиви біля верхньої межі лісу в Карпатах. Тоді ж у басейні р. Лімниці в Горганах було створено резерват „Підлюте“, а 1919 року в надлісництві Ясень — резерват „Горган“ (500 га). У 1938 р. площу цього заповідника розширили до 1122 га. У його складі була ділянка лісу з перевагою сосни кедрової, що займала 178 га.

У 31—39 роках ХХ століття Заповідникова комісія Наукового товариства ім. Шевченка разом з іншими громадськими організаціями Галичини за підтримки відомого польського ботаніка і природоохоронця професора Владислава Шафера вживала заходів у справі охорони популяції сосни кедрової у Карпатах. Це була так звана „Анкета у справі Східних Карпат“. У 1934 р. створено спеціально для збереження цінних пралісів сосни кедрової заповідник „Яйце“ (270 га). Згодом він отримав офіційну назву „Кедровий заповідник ім. Митрополита Андрея Шептицького“. У заходах, спрямованих на створення цього резервату, активну участь брали голова Наукового товариства ім. Шевченка доктор Володимир Левицький та голова Польського товариства охорони природи професор Владислав Шафер, а також молодий науковець інженер Андрій Пясецький, який написав дипломну роботу на тему „Охорона кедра в Горганах“, а пізніше захистив кандидатську дисертацію на цю тему „Карпатський кедр, його охорона і кедрові заповідники“. А надалі Наукове товариство ім. Шевченка ініціювало створення і інших резерватів, а також Українського національного парку природи в Горганах.

У 50—60 роках ХХ століття карпатські ліси зазнали тотального вирубування, що призвело до подальшої активізації катастрофічних стихійних процесів, ерозії ґрунтів, вітровалів лісу та повеней.

Лише в 70—80 роках ХХ ст. завдяки старанням докторів біологічних наук, професорів, майбутніх дійсних членів Наукового товариства ім. Шевченка Костянтина Малиновського, Михайла Голубця та Степана Стойка, а також багатьох інших відомих українських учених було створено основу сучасної мережі заповідних об'єктів у Карпатах, зокрема Карпатський біосферний заповідник та Карпатський національний природний парк тощо.

Чинне природоохоронне законодавство України зобов'язує до розширення природоохоронних територій у Карпатах та розбудови національної екологічної мережі. Особливого значення набула і проблема охорони пралісів, що має міжнародне значення („Карпатська конвенція“). За фінансової підтримки Федерального міністерства у справах довкілля, охорони природи, будівництва та ядерної безпеки Федеративної

Республіки Німеччини та за сприяння Дунайсько-Карпатської Програми Всесвітнього Фонду Природи в лісах Держлісагентства України в 2016 році розпочато реалізацію проєкту „Ідентифікація та збереження старовікових лісів і пралісів в Українських Карпатах“. Саме завдяки сталому управлінню лісами лісогосподарськими підприємствами Держлісагентства, нині існує можливість створювати нові об'єкти природно-заповідного фонду за рахунок пралісів та визначати подальші дії щодо їх збереження. До таких старовікових лісів належать і гірські ялинові ліси за участю сосни кедрової, популяція якої потребує охорони і внесена до Червоної книги України. Саме тому 21 грудня 2009 року Указом Президента України створено Національний природний парк „Синьогора“. Його призначення — збереження, відтворення та раціональне використання типових і унікальних природних комплексів гірського масиву Горгани (Українські Карпати), що мають важливе природоохоронне, наукове, естетичне, рекреаційне та оздоровче значення. Проте цей природоохоронний об'єкт досі де-факто не існує, не відведено територію, немає адміністрації. Водночас Указ діє, оскільки його не скасовано. А тим часом упродовж восьми років повсюдно в Карпатах відбуваються масштабні лісозаготівлі і поступово зникають рештки старовікових лісів і в тому ті, у складі яких трапляється сосна кедрова. Тож не дивно, позаяк важливим сучасним завданням державних лісогосподарських підприємств є забезпечення фінансових надходжень до Державного бюджету. Це колосальні масштаби, оскільки, наприклад, упродовж 11 місяців 2016 року лісокористувачі лише одного району, Надвірнянського, сплатили до бюджетів усіх рівнів 8,7 млн. грн. рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, у тому 6,6 млн. грн. надійшло до місцевих бюджетів, 2,1 млн. грн. — до Державної скарбниці.

З огляду на це варто зауважити, що ринкова вартість зрубаної та вивезеної деревини є на порядок вища.

У зв'язку з такою суперечливою ситуацією, що вийшла з правового поля, між необхідністю дотримання вимог природоохоронного законодавства та Указу Президента й економічною політикою Уряду, а також відомчими та меркантильними бізнесовими інтересами, Наукове товариство ім. Шевченка ініціювало відозву до державних владних структур, що наведена далі.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СПРАВАМИ
01220 м. Київ, вул. Банкова, 11
МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ ТА
ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ
вул. Митрополита Василя Липківського, 35 Київ 03035 Україна
УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Сахарова 23 А

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКЕ ОБЛАСНЕ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВОГО ТА
МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
76019, м. Івано-Франківськ, вул. Грушевського, 31
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК „СИНЬОГОРА“
77745, Івано-Франківська область, Богородчанський район, с. Гута

Відповідно до ухвали Президії Наукового товариства ім. Шевченка від 24 грудня 2015 р. (протокол № 12) надсилаємо Вам для розгляду „Пропозиції щодо територіального розширення Національного природного парку „Синьогора“, які підготовлені нашою Екологічною комісією на підставі матеріалів, які підготовлені нашими вченими і рекомендованих для впровадження Вченою радою Державного природознавчого музею НАН України.

Голова Наукового товариства
ім. Шевченка
член- кореспондент НАН України

Роман Кушнір

Член Президії НТШ
доктор біологічних наук, професор

Платон Третьак

ПРОПОЗИЦІЇ
ЩОДО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗШИРЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ „СИНЬОГОРА“

Національний природний парк „Синьогора“ створено Указом Президента України 21 грудня 2009 року з метою збереження, відтворення й раціонального використання типових та унікальних природних комплексів гірського масиву Горгани (Українські Карпати), що мають важливе природоохоронне, наукове, естетичне, рекреаційне й оздоровче значення. До його території включено 10866 га земель державної власності, які повинні були бути виділені в державній організації „Резиденція „Синьогора“ і надані Національному природному парку в постійне користування. На даний час цей національний природний парк є структурою Державного управління справами, що, до речі, не передбачено Указом Президента, а також суперечить нормативам Закону України „Про природно-заповідний фонд України“ (ст. 4, 5, 6, 11). Водночас, слід зазначити, що адміністрація Національного природного парку „Синьогора“ належно здійснює охорону природних комплексів і частково надає доступ для регульованого туристично-рекреаційного відвідування їх з дидактичними цілями. Проте відповідно до вже згаданого Указу Президента досі не виконано розширення території Національного природного парку „Синьогора“ за рахунок включення прилеглих земель, насамперед лісового фонду (п. 4 Указу...). У зв'язку з цим пропонуємо розширити територію цього парку за рахунок територій Державного

підприємства Осмолодське лісове господарство (Бистрецьке, Осмолодське та Гриньківське лісництва, а також Ландшафтного заказника загальнодержавного значення „Грофа“). Загалом площа цих земель орієнтовно становить 15 тис. га. Цій території можна надати статус земель національного парку без вилучення від Державного підприємства Осмолодське лісове господарство. Ця територія на даний час інтенсивно використовується для пішохідного туризму і користується популярністю і серед іноземних відвідувачів, зокрема з Польщі. Тут є упорядкована мережа туристичних стежок і декілька притулків для мандрівників. Це маршрути на гірські вершини Сивуля, Висока, Попадя, Грофа тощо.

Проте описана територія є ще й особливо цінною у природоохоронному відношенні, оскільки саме тут зосереджені найбільші в Карпатах осередки ялинових лісів зі сосною кедровою європейською. Згідно з нашими обчисленнями на підставі матеріалів обліку лісів станом на 2001 рік такі ліси, у складі яких було одна і більше одиниць сосни кедрової, росли на 83 ділянках і займали у згаданих трьох лісництвах площу 635 га. Ростуть вони і тепер, оскільки сосна кедрова є рідкісний вид, занесений до Червоної книги України, а тому будь-яке лісокористування тут заборонене. Приєднання цієї території до Національного природного парку „Синьогора“ додасть йому природоохоронної цінності не лише в національному вимірі, а й у загальноєвропейському. Адже загальна площа таких лісів у світі становить орієнтовно лише 30 тис. га⁻¹.

Згадані території перед першою світовою війною належали до „столових дібр“ митрополичої резиденції Української Греко-католицької Церкви. У 1935 на цих землях було створено перший у світі кедровий заповідник „Яйце“. А далі, відповідно до Грамоти Митрополита Андрея Шептицького від 15 квітня 1935 року, ці землі, де ростуть ліси за участю сосни кедрової, були передані під „наукову опіку“ Науковому товариству ім. Шевченка. Саме тому Екологічна комісія Наукового товариства ім. Шевченка взяла на себе обов'язок ініціювати перед державними органами України прийняття рішення про розширення Національного природного парку „Синьогора“ приєднавши до нього (без вилучення) землі Державного підприємства Осмолодське лісове господарство, на яких ростуть ялинові ліси за участю сосни кедрової європейської.

Голова Екологічної комісії НТШ
доктор біологічних наук, професор
Член Президії НТШ
доктор біологічних наук, професор

Л.О. Тасенкевич
П.Р. Третяк

Підтримано ухвалою Вченої ради Державного природознавчого музею НАН України від 10 грудня 2015 р., протокол № 10

¹ Ulber M., Gugerli F., Bozic G. EUFORGEN Technical Guidelines for genetic conservation and use for Swiss stone pine (*Pinus cembra*). Rzym: International Plant Genetic Resources Institute, 2004.

На наші пропозиції отримано офіційні відповіді від суб'єктів державної влади, з яких вбачається, що відповідні державні органи поки що не вживають ніяких заходів для виконання приписів нормативного акту Указу Президента від 21 грудня 2009 року щодо організування Національного природного парку „Синьогора“. Хоча Міністерство екології та природних ресурсів України підтримує його реалізацію, інші відомства з цього приводу мають інше бачення.

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ

03035, м. Київ-35, вул. Митрополита Василя Литовського, 35, тел./факс: (044) 206-31-19, e-mail: dszs@ukr.net

01.02.2016 № 9-01/86-16

на № _____

Наукове товариство ім. Шевченка

вул. Ген. Чупринки, 21, м. Львів, 79013

Копія: Державна організація „Синьогора“

с. Гута, Богородчанський р-н,

Івано-Франківська обл., 77745

Щодо розширення національного природного парку „Синьогора“

Міністерство екології та природних ресурсів отримало пропозиції Наукового товариства ім. Шевченка щодо розширення національного природного парку „Синьогора“ (далі — Парк) та повідомляє.

Парк створено Указом Президента України від 21.12.2009 № 1083 з метою збереження, відтворення та раціонального використання типових і унікальних природних комплексів гірського масиву Горгани (Українські Карпати), що мають важливе природоохоронне, наукове, естетичне, рекреаційне та оздоровче значення.

Цим Указом також передбачено продовження разом із Івано-Франківською облдержадміністрацією роботи з розширення території Парку за рахунок включення прилеглих земель, насамперед лісового фонду.

Хоча Положення про Парк затверджено наказом Мінприроди за № 86 ще 19.02.2010, до цього часу питання його функціонування як установи природно-заповідного фонду залишається неврегульованим: не створено спеціальну адміністрацію Парку, роботи із розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок і проекту з організації та встановлення меж Парку не проведені.

Зміна меж, категорії та скасування статусу територій та об'єктів природно-заповідного фонду проводиться відповідно до статей 51-54 Закону України „Про природно-заповідний фонд України“ (далі — Закон)

за погодженням з Мінприроди на підставі відповідного експертного висновку.

Мінприроди підтримує пропозицію щодо розширення Парку за рахунок земель ДП „Осмолодське ЛГ“ і ландшафтного заказника загальнодержавного значення „Грофа“ та просить разом або за погодженням з ДО „Резиденція „Синьогора“ внести підготовлене згідно зі статтею 51 Закону клопотання про розширення Парку з відповідним експертним висновком, підготовленим профільною організацією.

Директор
Департаменту заповідної справи

І.Б. Іваненко

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СПРАВАМИ

02.02.2016 № 01-19/10/0208

Наукове товариство
ім. Шевченка

Державним управлінням справами в межах компетенції опрацьовано лист-пропозицію Наукового товариства ім. Шевченка від 24 грудня 2015 року № 59 стосовно розширення території національного природного парку „Синьогора“ за рахунок територій Державного підприємства „Осмолодське лісове господарство“.

Указами Президента України від 21 грудня 2009 року № 1083 „Про створення національного природного парку „Синьогора“ постановлено створити національний природний парк „Синьогора“, а Кабінету Міністрів України і Державному управлінню справами – вирішити питання щодо реорганізації в установленому порядку Державної організації „Резиденція „Синьогора“.

На виконання цього завдання розроблено, погоджено та затверджено, наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 19 лютого 2010 року № 86 Положення про національний природний парк „Синьогора“.

Організаційні роботи, пов'язані з реорганізацією Державної організації „Резиденція „Синьогора“ в національний природний парк, передбачають низку заходів, зокрема: розробка проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок; проекту з організації та встановлення меж території Парку; проекту організації території національного природного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів; ведення наукової діяльності тощо.

У зв'язку з обмеженим фінансуванням зазначені проекти до цього часу не розроблено, а тому Державне управління справами зможе повернутися

до розгляду порушеного питання тільки одночасно із замовленням вищезгаданих робіт.

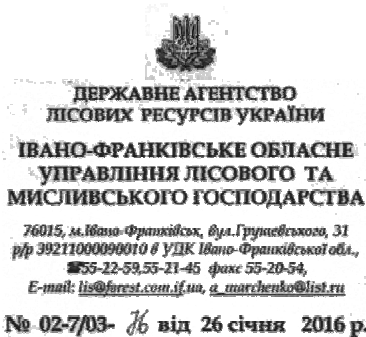
Також звертаємо увагу на те, що адміністрацією Державної організації „Резиденція „Синьогора“ забезпечується охорона та збереження природних комплексів і об'єктів, генофонду рослинного і тваринного світу, відвідувачам надається можливість туристично-рекреаційного відпочинку з обов'язковим дотриманням норм природоохоронного законодавства, зокрема Закону України „Про природно-заповідний фонд України“.

Тимчасово виконуючий
обов'язки Керівника
Державного управління справами

С. С. Борзов

ул. Банкова, 11, м. Київ-220, 01220, тел. (044)255-78-12

Голові Наукового товариства ім.
Шевченка

п. Р. Кушніру

м. Львів,
вул. Генерала Чупринки, 21
79013

Обласне управління лісового та мисливського господарства розглянуло пропозиції щодо територіального розширення Національного природного парку „Синьогора“, озвучені в листі Наукового товариства від 24.12.2015 року №59 і повідомляє наступне.

До мережі природно-заповідного фонду в області віднесено 467 об'єктів та територій загальною площею 218,8 тис. га, що складає 15,7% від загальної площі області, з яких 32 об'єкти загальнодержавного значення площею 131,6 тис. га і 435 об'єктів місцевого значення. За кількістю об'єктів природно - заповідного фонду та їх площею область займає провідне місце в Україні. Лісові об'єкти займають понад 180 тис. га (понад 80% від загальної площі ПЗФ), що складає біля 30% від загальної площі лісів, і на порядок вище ніж в будь якій країні Європейського Союзу.

Що стосується розширення території НПП „Синьогора“, оголошеного Указом Президента України від 21.12.2009 року за рахунок лісів ДО „Резиденція Синьогора“, то з часу проголошення НПП зацікавленими сторонами не проведено жодних дій зі створення структури функціонування парку, зокрема, на створена адміністрація парку та не передані в постійне користування лісові земельні ділянки площею 10866 га.

Території, що пропонуються під розширення НІШ „Синьогора“ надні в постійне користування для ведення лісового господарства ДП „Осмолодське лісове господарство“. В лісах підприємства вже оголошено природно-заповідними територіями і знаходяться під охороною 20 об'єктів загальною площею понад 3,2 тис. га, серед яких заказники загальнодержавного значення „Грофа“ та „Яйківський“ площею понад 2.8 тис. га.

Прийняття рішення про розширення території НІШ „Синьогора“ за рахунок лісових земель державних лісгосподарських підприємств матиме значні негативні економічні і соціальні наслідки, зокрема, загрозу скорочення близько понад 100 робочих місць, зниження обсягу заготівлі деревини від рубок головного користування, зменшення відрахувань до бюджету всіх рівнів понад 5 млн. грн. щорічно, понесення збитків суб'єктами підприємницької діяльності, що займаються заготівлею та переробкою деревини, збільшення навантаження Управлінські рішення такого масштабу повинні опиратися на думку місцевих громад.

Крім того, відповідно до вимог ст. 52 Закону України „Про природно-заповідний фонд України“ в разі ухвалення клопотань центральним органом виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища проводиться їх погодження з власниками та первинними користувачами природних ресурсів у межах територій, рекомендованих для заповідання.

Обласне управління лісового та мисливського господарства підтримує пропозиції заповідання особливо цінних лісових територій, як наприклад, ділянки пралісів, лісових ділянок з червонокнижними видами, але проти масштабного безпідставного включення до мережі природно-заповідних територій цілих лісових масивів частка в яких вище згаданих ділянок дуже незначна.

Начальник управління

55-21-45
Рошнівський В.В.

О. Голубчак

У підсумку робимо висновок, що, як видно з документів листування, рішень щодо імплементації нормативних актів Указу Президента України від 21 грудня 2009 року, яким було створено Національний природний парк „Синьогора“, ближчим часом очікувати безперспективно. На противагу громадським і державним інтересам з'ясувалася протиправна і пасивна позиція посадових осіб щодо реалізації нормативних положень Указу Президента.

Платон Третяк,
член Президії Наукового товариства ім. Шевченка,
доктор біологічних наук, професор